

Fòrum Social Metropolità

Document sintètic

**Cap a un model compartit de col·laboració
entre els ajuntaments i les entitats del
tercer sector social a la regió
metropolitana de Barcelona**

Febrer 2023

Primera síntesi i sistematització realitzada per la secretària tècnica de l'Acord Ciutadà a partir de les primeres entrevistes i converses realitzades fins al juliol de 2022 amb els Ajuntaments (Granollers, Canovelles, Terrassa, El Prat del Llobregat, Santa Coloma de Gramenet, Viladecans i Badalona).

És un primer avançament perquè anem construint el model a partir del debat al Fòrum Social Metropolità i ens puguem avançar en el temps.

I. Primera descripció de la situació actual.

1. Elements de la situació actual

Es de destacar l'amplia presència i alta densitat en la regió metropolitana de Barcelona del teixit d'entitats socials, que estan contribuint a una més amplia i millor acció social i comunitària, i també el fet de les amplies competències en matèria de serveis socials dels ajuntaments, que ha possibilitat una acció social més propera a les necessitats socials de les persones i que s'estableixin moltes i variades formes de col·laboració entre els ajuntaments i les entitats socials.

La col·laboració entre les entitats del tercer sector social amb els ajuntaments de la regió metropolitana de Barcelona (la ciutat dels 5 milions d'habitants) abasta un gran nombre d'àmbits malgrat alguns d'ells, específicament, els de gestió de xarxes i coproducció, encara no són desplegats per tots els ajuntaments entrevistats, però es mostren interessats a fer-ho. Els àmbits que abasta són:

- Les entitats del tercer sector social participen mitjançant l'assessorament i la formulació de recomanacions a tots els municipis entrevistats en l'elaboració de les polítiques socials municipals i en els criteris de gestió d'aquestes.
- Es lliuren subvencions econòmiques amb fons municipals pel finançament de les activitats de les entitats del tercer sector.
- La gestió de serveis d'acció social finançats amb fons públics dels ajuntaments mitjançant el que s'anomena la contractació externa o gestió pública indirecta de serveis amb entitats del tercer sector.
- L'establiment de convenis en què tant els ajuntaments com les entitats socials es comprometen a realitzar accions. Aquesta és una variant que es desenvolupa feblement donades les creixents restriccions de les intervencions quan els ajuntaments han de finançar part de les activitats de les entitats socials. En alguns casos, es produeixen aliances entre les entitats socials i els ajuntaments per buscar finançament a través de fons europeus.
- La creació de xarxes entre entitats socials i l'ajuntament en el municipi per desplegar ja sigui: programes compartits i accions conjuntes o coordinades, definir les característiques de plans i programes, equipaments i models de serveis que es desenvolupen, coproduir projectes i serveis amb fons procedents dels diferents actors públics i de la iniciativa social que intervinguin.

2. Principals avantatges de la col·laboració pública local amb les entitats socials

Són molts els avantatges assenyalats de la col·laboració. Les esmentem per apartats:

2.1 En relació amb la participació en la definició de polítiques socials dels ajuntaments:

- a. Incrementa la informació i coneixements dels col·lectius i territoris objectes de les polítiques socials municipals.
- b. Incrementa les possibilitats d'innovació de les polítiques socials.
- c. Proporciona importants elements per la dinamització de l'acció comunitària en la seva aplicació.
- d. Facilita que hi hagi una complementarietat i col·laboració en l'execució en les polítiques municipals entre els ajuntaments i les entitats socials del territori.
- e. Possibilita l'aprovació i la continuïtat temporal dels projectes.

2.2 En relació amb la gestió indirecta o contractació de serveis:

- a. Permet més flexibilitat per adaptar els serveis a les necessitats en relació amb la gestió directa.
- b. Possibilita la canalització del compromís de la ciutadania en l'atenció a les persones en comparació a la gestió directa i l'externa mercantil.
- c. Té més capacitat d'una atenció més centrada en la qualitat en la persona atesa al no estar sotmesa a aconseguir un benefici privat. Facilita la inversió social dels resultats de la gestió realitzada en comparació a la gestió de les entitats mercantils.
- d. Es donen les condicions de poder realitzar una avaluació més objectiva i, en especial, per una reprogramació dels serveis més àgil per part de l'administració pública local al no ser aquesta "jutge i part" en la gestió del servei.

2.3 Per altra banda, el treball en xarxa ajuntaments i entitats permet:

- a. Un més gran impacte de l'acció social mitjançant la coordinació de recursos i el desplegament i la implicació social del compromís de la ciutadania.
- b. Una millora de la capacitat d'organització i acció del territori produïda per:
 - L'actuació de tots els actors socials en el marc referencial d'una estratègia compartida.
 - Augmenta el coneixement i la confiança mútua per desenvolupar plans, projectes i accions en cooperació i coproducció.
 - Afavoreix la creació d'una cultura d'acció al conjunt de la societat civil per afrontar de manera compartida als desafiaments socials del territori.

- c. Es generen espais còmodes i flexibles per poder gestionar els conflictes entre actors.
- d. Incrementen el posicionament davant el conjunt de la societat i les polítiques dels reptes i propostes elaborades.

3. Principals dificultats de la col·laboració i coproducció

La principal dificultat està relacionada amb la creixent rigidesa en el desplegament normatiu dels processos de contractació externa que despleguen els serveis d'intervenció i contractació de molts ajuntaments que incrementen, en molts casos la gran rigidesa de l'actual llei de contractació de serveis en respecte les anteriors.

L'increment de la rigidesa administrativa contrasta amb la creixent complexitat en la composició de les desigualtats socials i els reptes de l'acció social dels municipis, que obstaculitza i enredereix la resposta municipal a unes necessitats creixents més intenses, extenses i permanents.

Els principals obstacles es relacionen amb:

- a. La dificultat de les fórmules rígides contractuals per poder treure a concurs uns serveis amb les característiques i flexibilitat per donar respostes adients a les diferents situacions de desigualtat en què es troba la població resident.
- b. El predomini del criteri de baix preu en les fórmules del concurs tant de pes específic en la puntuació, com sobretot pel fet de què el criteri econòmic obté sempre tota la puntuació possible i no els criteris tècnics relacionats amb la qualitat en l'atenció.
- c. L'escassa presència de criteris de valoració molt importats com la canalització del compromís social de la ciutadania o la inserció de les persones en l'entorn comunitari i territorial.
- d. La creixent rigidesa dels "contractes menors", i de la "contractació oberta i simplificada" que perjudiquen la flexibilitat i la resposta ràpida pels que s'utilitzaven, i s'estan convertint en concursos públics amb pressupost reduït.
- e. Les diferències entre les condicions laborals entre administracions i bona part d'entitats, així com la contractació temporal, que els criteris d'adjudicació basats amb el baix preu i la durada reduïda de l'adjudicació ajuden a incrementar la bretxa, i que cal que reduir necessàriament. En aquest sentit l'acció sindical que, a part de la seva acció en les condicions salarials dels treballadors i treballadores tant de l'ajuntament com de les entitats, contempli les condicions de contractació externa de serveis pot impactar en la reducció de l'escletxa entre les condicions laborals de les treballadores i treballadors dels serveis de titularitat pública. .

L'origen dels obstacles es troben entre d'altres en:

- a. La conflictivitat política permanent dels diferents grups polítics a l'oposició als ajuntaments, hagin estat en el govern o no, a través de l'acusació de dolenta gestió amb intencionalitat política o de malversació de fons. Això fa que els responsables tècnics d'intervenció i contractació responguin de manera

defensiva, i no poques vegades de manera poc reflexiva, i endureixin les condicions i normatives dels concursos i contractació en general. Es confon rigidesa i control ex-ante amb objectivitat i equitat de l'administració.

- b. La confusió conceptual entre objectivitat i subjectivitat, quantitatiu i qualitatiu. Assimilant criteris de preu amb objectius i quantitatius i els criteris tècnics d'atenció en subjectius i qualitatius. Una confusió que cal aclarir de manera urgent i operativa.
- c. La diferent perspectiva dels professionals responsables de programes i els de l'administració contractual i econòmica no poques vegades comporta la creació de compartiments estancs en relacions conflictives que es consoliden i ritualitzen.

Una altra dificultat, molt més secundària i de més fàcil solució, és la confusió en la comunicació externa dels serveis entre els titulars que ofereixen els serveis (els ajuntaments) i els que els gestionen indirectament (les entitats socials).

II. Les primeres bases del model de col·laboració i coproducció entre els ajuntaments i les entitats socials a nivell de regió metropolitana.

4. Primers criteris d'establiment del model

El model parteix dels objectius i principis rectors de la llei de serveis socials i les bases tenen com referència l'articulat de la proposta de lleis sobre el tercer sector a Catalunya presentada per la Taula del Tercer Sector al Parlament de Catalunya.

El model incorpora tres criteris que constitueixen una novetat malgrat que el primer enllaça amb el concepte clàssic de res pública:

- Per públic s'entén tot allò que és de totes i de tots, allò que és comú o compartit col·lectivament. En aquest sentit, l'administració no és allò públic, no en té l'exclusiva d'allò públic i molt menys es contraposa sector públic amb iniciativa social. L'administració és la que administra i gestiona allò que és públic, que és comú o compartit entre totes i tots. En aquest sentit, el model vol assenyalar el valor públic, de construcció del bé comú, de les iniciatives i accions de les entitats socials.
- Per interès general en una situació concreta, no és una definició feta per cap teoria específica, ni per cap grup social o polític específic, sinó que és una construcció col·lectiva a partir dels interessos i necessitats legítimes dels actors socials en el sistema d'acció social i dels sectors de ciutadania que es troben en una situació social de vulnerabilitat. Això implica que cal fer un esforç específic i intensiu perquè les veus dels sectors en una situació de més alta vulnerabilitat sigui del tot present, i que la construcció d'aquest interès compartit sigui liderada per l'actor més representatiu de la ciutadania: el govern més pròxim sorgit de les eleccions generals, els governs locals.
- La finalitat específica d'aquest model és que sigui assimilat per la gran majoria dels actors del sistema d'acció social. No es tracta d'establir un nou sistema normatiu, sinó que siguin assumits, per ampli acord, els criteris i les bases de la gestió entre els ajuntaments i les entitats socials.

5. Primeres bases, exposades de manera sintètica, del model de col·laboració

- *Definició de les polítiques socials municipals.*

En tots aquells espais de participació municipals per assessorar la definició de les polítiques socials municipals es comptarà amb la representació de les entitats d'acció social.

- *Contractació externa de projectes i serveis d'atenció a les persones.*

En els concursos públics es prioritzaran de manera efectiva els criteris tècnics relacionats amb la qualitat de l'atenció a les persones i la reinversió de guanys en la qualitat d'atenció.

S'agilitzaran els concursos relacionats amb l'atenció a les persones i les dinàmiques comunitàries i es prioritzarà el control post que no al ex ante.

- *Convenis ajuntaments i entitats socials.*

Es podran establir convenis directes de coproducció de projectes i serveis per l'atenció a persones entre els ajuntaments i les entitats socials per assolir els reptes d'atenció i assistència al municipi amb eficàcia i qualitat.

- *Prioritat a l'acció concertada.*

En la prestació de serveis es promourà i fera efectiva la via de l'acció concertada entre els ajuntament i les entitats socials, acomplint d'aquesta manera la normativa de l'Unió Europea al respecte.

- *Treball en xarxa.*

En aquells municipis en què la densitat i varietat del teixit associatiu ho permeti es desenvoluparà el treball en xarxa entre l'ajuntament i les entitats socials per:

- Millorar el coneixement i la confiança mútua i assentar les bases de compromisos d'acció compartits.
- Establir criteris d'actuació compartits i complementàries per l'acció coordinada de projectes i serveis.
- Coproduir programes, projectes i serveis amb fons diferenciats d'ajuntaments i entitats socials.

El treball en xarxa permet la incidència conjunta entre administracions locals i entitats socials, donant un impacte sinèrgic a l'acció social i per aquestes raons es considera una opció amb molt de futur per l'acció social.

6. Primeres propostes per desenvolupar el model

- *Organitzar la transferència de coneixements i bones pràctiques entre ajuntaments i entitats* que han permès, amb la legislació actual,
- *Establir un acord amb el Col·legi Oficial de Secretaris, Interventors i de l'Administració Local de Catalunya (COSITAL)* per apropar posicionaments i buscar solucions compartides per desplegar el model de col·laboració entre els ajuntaments i les entitats socials. En particular, crear taules de treball entre el Cosital i els membres del Fòrum Social per:
 - *Aconseguir més pes en dels criteris d'atenció de qualitat en els concursos públics* i diferenciar entre els conceptes d'objectiu-subjectiu, quantitatiu-qualitatiu, mesurable - no mesurable, donat per exemple la qualitat d'atenció pot ser a la vegada objectiva, qualitativa i mesurada amb indicadors quantitatius.
 - *Estudi de les principals fórmules adaptades de manera innovadora pels ajuntaments, per assegurar la seva continuïtat i expansió.*
 - Dissenyar les condicions i els procediments a seguir per millorar la col·laboració entre les persones responsables de programes i serveis i de la intervenció, secretaria i tresoreria.

- Establir uns criteris per a tots els grups polítics perquè, tot respectant la legítima competència política, aquesta no provoqui una més alta rigidesa política que li incapaciti per gestionar la complexitat social.
- *Presentació pública del model compartit col·laboració a les persones responsables de les polítiques municipals dels principals grups amb representació municipal dels ajuntaments del Fòrum per buscar la seva adhesió i compromís per aplicar-lo en el proper mandat.*
- *Crear una comissió de seguiment del Fòrum per anar concretant les propostes del model i impulsar-les.*